

**Gemersko-malohontské múzeum v Rimavskej Sobote –
zariadenie Banskobystrického samosprávneho kraja**

PROGRAMOVÁ PONUKA NA JÚN 2017

**Maliar Lučenca – Život a dielo Františka Gyurkovitsa (1976 – 1968)
11. máj – 31. júl 2017**

Výstavu usporiadalo Novohradské múzeum a galéria v Lučenci v roku 2016, pri príležitosti 140. výročia narodenia umelca. Františka Gyurkovitsa právom nazývajú maliarom Lučenca, resp. Novohradu, keďže jeho život a dielo sa neoddeliteľne spájajú s týmto mestom a okolím. Narodil sa v roku 1876 v Budapešti, tu aj študoval, neskôr sa dostal do Paríža (Akadémia Julian) a na akadémiu do Mníchova. Status akademického maliara a jeho obľúbená povaha ho predurčili stať sa významnou osobnosťou. V období rakúsko-uhorskej monarchie bol uznávaným a vyhľadávaným umelcom, neskôr, v mladom československom štáte ako príslušník národnostnej menšiny sa stal maliarom tvoriacim na periférii umeleckého života. Až v druhej polovici 20. storočia sa začala integrácia jeho tvorby do celoštátneho kultúrneho kontextu Slovenska, no jeho život a dielo doteraz neboli komplexne spracované. Zámerom výstavy je nielen predstaviť maliarovu umeleckú dráhu, ale priblížiť aj jeho osobnosť v kontexte rodinných vzťahov a historicko-spoločenských pomerov doby.

***Romano dživipen* – Rómsky život, XI. ročník
17. máj – 25. jún 2017**

Výstava je zároveň aj súťažnou prehliadkou, jej cieľom je podporiť rozvoj fantázie a tvorivosti u detí a zároveň prehĺbiť ich záujem o hmotnú a duchovnú kultúru Rómov. Námetom detských kresieb je rómska kultúra, život Rómov v minulosti a v súčasnosti, motívy ľudového bývania, kočovania, odievania, vzťah Rómov k hudbe, k remeslám, predstavy o nadprirodzených a rozprávkových bytostiach, teda všetko, čo charakterizuje rómske etnikum. Do súťaže sa zapojilo 14 základných škôl z okresov Rimavská Sobota, Revúca a Poltár, ktoré poslali spolu 79 výkresov.

**Krásavice zahalené v dyme. Historické fajky a fajčiarske potreby zo zbierok
Gemersko-malohontského múzea.
20. máj – 31. júl 2017**

Výstava predstaví zbierku historických fajok zo 17. – 20. storočia, vyrobených z hlíny, dreva, porcelánu, sepiolitu či parožia. Najstaršou fajkou v zbierkach múzea je keramická fajka opatrená zelenou glazúrou a plochým rebrom zo 17. storočia, nájdená

počas archeologických výskumov Hlavného námestia v Rimavskej Sobotě. K výnimočným fajkám patria aj turecké fajky zo 17. storočia, fajky z pozostalosti rimavskosobotského rodáka a zakladateľa uhorského klasicistického sochárstva Istvána Ferenczyho (1792 – 1856) a dvojdielna fajka z roku 1818 vyrobená zo sepiolitu, ktorá pravdepodobne patrila dedičnému trenčianskemu a liptovskému županovi Štefanovi Illesházymu (1762 – 1838). Umelecký a estetický zážitok poskytne luxusná fajka zhotovená zo sepiolitu. Krk fajky je realisticky a plasticky stvárnený vo forme ľudskej ruky, v ktorej sedí žena – matka na rukách držiaca dve malé deti. Okrem fajok sú vystavené aj fajčiarske potreby súvisiace s fajčením tabaku z fajky – stojka na fajky, mešce na tabak, tabatierky na šnupací tabak, ocieľky na zapaľovanie fajok, náradie na čistenie fajok, ako aj rôzne druhy zápaliek a popolníkov.

500 rokov reformácie (1517 – 2017)

15. 6. – 31. 8. 2017

vernissáž výstavy – 15. 6. 2017 o 15.00 hod.

Výstava reflektuje okrúhle výročie reformácie. Vznikla v spolupráci s Vojtechom Pohóczkym mladším, reformovaným kňazom zo Širkoviec, ktorý so svojím otcom zozbieral veľké množstvo kňazov, predmetov a dokumentov súvisiacich s reformáciou. Reformovaná kresťanská cirkev a Evanjelická cirkev augsburského vyznania majú za sebou necelých päť storočí trvajúcu púť. Zásluha spočíva v tom, že sa stali stúpenkami Kalvinových a Lutherových myšlienok, ktoré iniciovali obnovu kresťanskej cirkvi. Reformačné snahy sa začali pred 500 rokmi vystúpením kňaza Martina Luthera proti predávaniu odpustkov dominikánskeho mnícha Jána Tetzela dňa 31. októbra 1517, keď Luther pribil na dvere chrámu vo Wittenbergu svojich 95 výpovedí proti odpustkom a ďalším cirkevným priestupkom. V Uhorsku sa tieto snahy preukázali koncom roka 1518.

„Malenkij robot“ (1945 - 1949). V zajatí sovietskych lágrov.

29. 6. – 31. 8. 2017

vernissáž výstavy – 29. 6. 2017 o 15.00 hod.

Autorom výstavy je Vladimír Lehotai z Uzovskej Panice, ktorý v téme realizoval rozsiahly výskum a osobne navštívil miesta bývalých zajateckých táborov na území dnešnej Ukrajiny. Koniec druhej svetovej vojny (1939-1945) a príchod Červenej armády na územie dnešného Slovenska pre mnohých neznamenalo oslobodenie. Sovietski vojaci odviekli civilných občanov nemeckého a tiež aj maďarského pôvodu z územia Maďarska a z južnej časti Československa do Sovietskeho Zväzu na tzv. „malenkij robot“, t.j. na malú robotu. No mnohí sa domov už nikdy nevrátili... Prostredníctvom výstavy si návštevníci budú môcť získať informácie o živote v lágroch a o osobných príbehoch niektorých účastníkov z okolia Rimavskej Soboty.

PREDMET MESIACA – DREVENÝ RAPKÁČ

Rapkáče patria do skupiny samoznejúcich hudobných nástrojov, kedy je zdrojom zvuku samotné telo nástroja, pričom zvuk vzniká nárazom jazýčka na otáčavé ozubené koliesko. Známe je používanie rapkáčov po zviazaní zvonov vo veľkonočnom období, od Zeleného štvrtka do Bielej soboty. Malé rapkáče boli najmä v minulosti tiež populárnymi detskými zvukovými hračkami.

Zaujímavosťou však je používanie rapkáča v prostredí viníc, ako prostriedku na plašenie škodcov. Rovnakú funkciu má aj rozmerný rapkáč nachádzajúci sa v zbierkovom fonde múzea, používaný v 19. storočí v rimavskosobotských viniciach.

V rámci regiónu Gemer-Malohont bolo pestovanie viniča rozšírené najmä v jeho južných oblastiach charakteristických teplejšou klímou. Do 80. rokov 19. storočia sa rozsiahle vinice nachádzali v obci Hajnáčka, Veľký Blh, Uzovská Panica, Tornaľa a Gemer. V posledných rokoch 19. storočia však pokles viničných plôch v regióne spôsobila fyloxéra viničová. Roľníci sa následne snažili aspoň z časti vinice obnoviť vysádzaním nových ušľachtilých odrôd. Tie získavali z okolitých veľkostatkov, prípadne zo štátnej škôlky v Rimavskej Sobotke. Po 1. svetovej vojne bolo rozšírené vysádzanie viníc novými rodiacimi hybridmi odolnými voči fyloxére. V 1. polovici 20. storočia pozostávala ochrana viniča z handrových strašiakov, pri dozrievaní plodov vinice chránil platený hájnik, prípadne si vypomáhali susedia.

V skoršom období, i v 19. storočí, sa na plašenie škodcov v rimavskosobotských viniciach používal vyššie spomenutý rozmerný drevený rapkáč. Tento sa do zbierkového fondu múzea dostal v roku 1906, kedy ho jeho prvému riaditeľovi Jánovi Fábrymu daroval Štefan Bikky.

Stála vlastivedná expozícia

Expozícia prezentuje prírodné a kultúrne dedičstvo regiónov Gemer a Malohont. Vystavené sú predmety z oblasti paleontológie, geológie, zoológie, archeológie, histórie, etnografie a výtvarného umenia – napr. nálezy kostí mastodonta, tapíra či nosorožca z paleontologickej lokality Kostná dolina pri obci Hajnáčka, pestrá kolekcia dermoplastických preparátov živočíchov, vzácne archeologické nálezy zo Včeliniec, Hodejova, Tornale i samotnej Rimavskej Soboty, zbierky dokumentujúce obdobie tureckých vpádov a stavovských povstaní, ukážky cechovej a kameninovej výroby a historického nábytku, ukážky ľudového bývania a odievania, výrobkov remeselníkov (hrnčiari, brdári, rezbári...) či umelecké diela zachytávajúce významné osobnosti a miesta Uhorska a regiónu Gemer-Malohont. Vzácnosťou je múmia egyptskej ženy z obdobia 1087 – 664 pred Kristom a vajce najväčšieho nelietajúceho vtáka žijúceho na Madagaskare vurona obrieho, ktorý vyhynul v 17. storočí. Prostredníctvom zvukového panelu si vypočujete žaby, cicavce a najrôznejšie druhy vtákov.

Expozícia Protifašistický odboj a SNP v Gemeri-Malohonte

Moderne koncipovaná expozícia ponúka komplexný pohľad na problematiku protifašistického odboja a Slovenského národného povstania v regióne. Prostredníctvom trojrozmerných predmetov, fotografického materiálu i audiovizuálnych prezentácií sú okrem reálií protifašistického odboja naznačené i podmienky pre jeho formovanie a dôsledky vzniku Slovenského štátu, Viedenská arbitráž či nemecká okupácia.

PRIJÍMAME KULTÚRNE POUKAZY
MÚZEUM OTVORENÉ AJ V SOBOTU A NEDEĽU (9:00 – 17:00)

ZMENA PROGRAMU VYHRADENÁ!

Kontakt:

Gemersko-malohontské múzeum
Nám. M. Tompu 5, 979 01 Rimavská Sobotka
tel.: 047/56 32 741, 56 32 730
fax: 047/56 32 730
e-mail: office@gmmuzeum.sk
Web: www.gmmuzeum.sk
Facebook: Gemersko-malohontské múzeum Rimavská Sobotka

Otváracie hodiny:

Pondelok – Piatok 8:00 – 16:00
Sobota – Nedeľa 9:00 – 17:00
(apríl – september)

Vstupné:

Dospelí – 2 €
Deti, študenti, dôchodcovia – 1 €
Deti do 6 rokov, ZŤP, vojnoví veteráni – zdarma